

УДК 343.85

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.99>

ВІЙСЬКОВІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У КОНТЕКСТІ ЗМІСТУ ЗАГАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ ЗЛОЧИННОСТІ

Коба О.В.,

кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
доцент кафедри управління підрозділами
Національної гвардії України,
Київський інститут Національної гвардії України

Коба О.В. Військові правопорушення у контексті змісту загальної системи запобігання правопорушенням і злочинності.

Статтю присвячено розкриттю поняття та змісту запобігання військовим правопорушенням; визначенню критеріїв для поділу військових правопорушень на категорії (види); установленню особливостей дисциплінарних, адміністративних та кримінальних військових правопорушень у контексті організації системи запобігання їм.

Запропоновано під поняттям запобігання військовим правопорушенням розуміти специфічний напрям діяльності держави та суспільства, що реалізується у військовій сфері, стосується військовослужбовців, і спрямована на упередження, усунення та нейтралізацію причин і умов, які можуть спричинити вчинення військовослужбовцями дисциплінарних, адміністративних та кримінальних правопорушень, а також на припинення вже розпочатих правопорушень, інших протиправних дій у середовищі військовослужбовців.

Обґрунтовано, що запобігання військовим правопорушенням в умовах безпрецедентних військово-політичних викликів, які стоять перед Силами оборони України, є однією із передумов досягнення такого рівня управління військовими підрозділами, який би найкращим чином забезпечив виконання поставлених перед Силами оборони завдань оборони і захисту України, забезпечення її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності державних кордонів.

Визначено, що мета запобігання військовим правопорушенням полягає у обмеженні дії негативних соціальних явищ та процесів у середовищі військовослужбовців, усуненні причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень; нейтралізації негативного впливу мікросередовища, яке формує чи може формувати антисоціальну установку військовослужбовця, негативно впливати на його поведінку; здійсненні впливу на військовослужбовців, які за своїми морально-психологічними якостями здатні вчиняти правопорушення чи інші антисоціальні дії.

Доведено, що системі військових правопорушень складають військові дисциплінарні, військові адміністративні, військові кримінальні правопорушення. Запропоновано визначення поняття військового дисциплінарного, військового адміністративного, військового кримінального правопорушення, розкрито їх ознаки та зміст.

Обґрунтовано, що у системі запобігання військовим правопорушенням функціонує, як мінімум, три категорії особливих зв'язків. А саме, це зв'язки, пов'язані з особливостями: а) об'єкта криміногенного впливу; б) засобів і форм його здійснення; в) правового статусу суб'єктів реалізації. Військові правопорушення, не будучи безпосереднім елементом системи запобігання, належать до категорії, яка опосередковує мету запобіжних заходів, а саме – є тим предметом, сукупну і окрему кількість яких планується зменшити.

Зроблено припущення, що подальше удосконалення теоретичних засад запобігання військовим правопорушенням слід пов'язувати із вивченням інституційних складових механізму його реалізації, що, у підсумку, має сприяти ефективному виконанню Силами оборони завдань щодо здійснення оборони і захисту України, стримування збройної агресії російської федерації проти України, відсічі їй.

Ключові слова: військові правопорушення; військовослужбовці; запобігання військовим правопорушенням; умови і порядок запобігання військовим правопорушенням; військове управління; військовий порядок.

Koba O.V. Military offenses in the context of the content of the general system of prevention of offenses and crime.

The article is devoted to the disclosure of the concept and content of the prevention of military offenses; definition of criteria for dividing military offenses into categories (types); establishing the specifics of disciplinary, administrative and criminal military offenses in the context of the organization of the system for their prevention.

It is proposed that the concept of prevention of military offenses should be understood as a specific direction of the state and society's activities, which is implemented in the military sphere, concerns military personnel, and is aimed at preventing, eliminating, and neutralizing the causes and conditions that may cause military personnel to commit disciplinary, administrative, and criminal offenses, as well as at termination of crimes that have already started, other illegal actions among military personnel.

It is substantiated that the prevention of military offenses in the conditions of unprecedented military and political challenges facing the Defense Forces of Ukraine is one of the prerequisites for achieving such a level of management of military units that would best ensure the fulfillment of the tasks of defense and protection of Ukraine set before the Defense Forces, ensuring its sovereignty, territorial integrity and inviolability of state borders.

It was determined that the purpose of preventing military offenses is to limit the effect of negative social phenomena and processes in the environment of military personnel, to eliminate the causes and conditions that contribute to the commission of offenses; neutralization of the negative influence of the microenvironment, which forms or can form an antisocial attitude of a serviceman, negatively affecting his behavior; exerting influence on military personnel who, by their moral and psychological qualities, are capable of committing offenses or other antisocial actions.

It has been proven that the system of military offenses consists of military disciplinary, military administrative, and military criminal offenses. The definition of the concept of military disciplinary, military administrative, military criminal offenses is proposed, their signs and content are disclosed.

It is substantiated that at least three categories of special ties function in the system of prevention of military offenses. Namely, these are connections related to the features of: a) the object of criminogenic influence; b) means and forms of its implementation; c) legal status of implementation entities. Military offenses, not being a direct element of the prevention system, belong to the category that mediates the goal of preventive measures, namely, it is the subject, the total and individual number of which is planned to be reduced.

It is assumed that the further improvement of the theoretical foundations of the prevention of military offenses should be connected with the study of the institutional components of the mechanism of its implementation, which, in the end, should contribute to the effective performance by the Defense Forces of tasks related to the implementation of the defense and protection of Ukraine, deterring the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, fight her off

Key words: war crimes; military; prevention of war crimes; conditions and procedure for the prevention of military offenses; military administration; military law and order.

Постановка проблеми. З початком збройної військової агресії росії проти України десятки тисяч громадян України вступили чи були призвані на військову службу, ставши військовослужбовцями Збройних Сил України, інших військових формувань у складі Сил оборони. Протягом усього цього часу вони виконують свій обов'язок, обороняючи Україну від ворога, не даючи йому можливості знищити нашу Державу. Одночасно із масовими проявами високої правосвідомості, у середовищі військовослужбовців нерідкісним явищем є вчинення дисциплінарних, адміністративних та кримінальних правопорушень, що негативно впливає на стан військової дисципліни і боєздатності частин та підрозділів, ослаблює позиції Сил оборони у протидії ворогу. Тому організація ефективної системи запобігання військовим правопорушенням є вважливим напрямом діяльності держави та громадянського суспільства.

Метою статті є: визначення поняття та змісту запобігання військовим правопорушенням; визначення критеріїв для поділу військових правопорушень на категорії (види); установлення особливостей дисциплінарних, адміністративних та кримінальних військових правопорушень у контексті організації системи запобігання їм.

Стан опрацювання проблематики. Проблеми профілактики злочинності та правопорушень досліджували В.В. Голіна [1, 2, 3, 4], Б.М. Головкін [5], С.Л. Дембіцька [6], О.М. Джужа [7], Ю.Ф. Іванов [8], О.М. Литвинов [9, 10], С.Ю. Лукашевич [11, 12, 13] та ін. Військові правопорушення були об'єктом досліджень у працях А.В. Градецького [14], М.Г. Колодяжного [15], В. Матвійчука [16], Т.О. Стехіна [17], М.С. Туркота [18] та ін. Проблеми запобігання військовим правопорушенням порушували В.І. Бакун [19], Н.М. Дмитренко [20, 21, 22], Є.Б. Пузиревський [23] та ін.

Водночас, питанням обумовленості системи запобігання військовим правопорушенням від їх видової категорії до цього часу належної уваги не приділялося. Саме поняття запобігання військових правопорушень чітко не окреслене, не визначено його зміст. Також не визначено, які особливості військових правопорушень необхідно враховувати при їх запобіганні, для більшої ефективності останнього. Нерозв'язаність зазначених питань обумовлює актуальність цієї статті.

Виклад основного матеріалу. Одним із наслідків війни, який обумовлює виникнення нових серйозних викликів для державних органів, органів військового управління, органів військового

правопорядку та правоохоронних органів, є зростання кількості дисциплінарних, адміністративних та кримінальних військових правопорушень. Причиною такого зростання, на нашу думку, є існуючий понад два роки воєнний стан в Україні та безпрецедентні психологічні і емоційні навантаження, які змушені переносити військовослужбовці, перебуваючи у районі реальних бойових дій. Однак, зазначені правопорушення, з урахуванням воєнного часу, є безпосередньою загрозою боєздатності військ/сил та явищем-антиподом військовому порядку та правопорядку як необхідним умовам виконання покладених на Сили оборони завдань.

Розглядаючи запобігання військовим правопорушенням як один із напрямів забезпечення військового управління, яке найкращим чином гарантувало би в умовах війни виконання Силами оборони конституційно визначених завдань, відмітимо, що така діяльність є складовою державної політики щодо профілактики правопорушень. Проте, їй властиві певні особливості.

Не маємо підстав не погодитися із думкою кримінолога С.Ю. Лукашевича про те, що запобігання злочинності пов'язане із певними соціальними групами, індивідами, особистостями та життєвими ситуаціями. Тому запобігання злочинності у статичному розумінні є специфічною соціальною системою, а у динамічному – цільовим актом, зорієнтованим на ту чи іншу категорію людей. Серед інших висновків, отриманих С.Ю. Лукашевичем, для нас важливий той, що цілісною системою запобігання злочинності може бути лише тоді, коли завдяки їй дії державних органів та установ, громадських формувань і окремих громадян координуються, як це притаманно соціальним системам та науковому управлінню суспільними процесами [24, с. 192–194].

У дослідженнях, пов'язаних із вивченням соціально-правового механізму запобігання правопорушенням, відмічається, що категорію запобігання найчастіше розуміють як комплекс дій чи/або стратегію упереджувального впливу, а найбільш близькими до неї є категорії боротьби, протидії, профілактики, превенції. Вважаючи, що усі зазначені поняття мають право на існування, наголосимо, що, все ж, вони відрізняються за смисловим навантаженням і не є тотожними до універсального поняття запобігання. Відповідно, поняття «попередження» вважаємо таким, що має найвужчий зміст, і як є елементом системи боротьби із правопорушеннями, об'єктивуючи при цьому одне із її завдань. Поняття «профілактика», на нашу думку, характеризується більшим обсягом змісту, об'єктивуючи при цьому один із напрямів (видів) попереджувальної діяльності. Ще ширший зміст має поняття «запобігання», яке передбачає реалізацію державою спеціальної політики, спрямованої на упередження правопорушень та умов і причин, які можуть їх детермінувати.

Останнім часом значного поширення у вітчизняній юридичній літературі набув термін «превенція». Як слушно зауважує Н.Ю. Кантор, зазначений термін поєднує всі поняття, пов'язані із категорією попередження правопорушень, позначаючи діяльність щодо попередження, профілактики, запобігання правопорушенням [25, с. 42-43]. Загалом, обґрунтовуючи поняття запобігання військовим правопорушенням, наголосимо на найбільшій змістовій схожості понять «запобігання» та «превенція», оскільки вони, у порівнянні з іншими, найбільш тісно пов'язані із процесами нейтралізації, локалізації та усунення причин і умов, які сприяють вчиненню військових правопорушень. Проте, якщо брати до уваги критерій об'єктності (спрямованості), то поняття «запобігання» є більш предметним, оскільки запобігання стосується конкретних правопорушень, тоді як профілактика має більш широке предметне спрямування.

Акцентуючи на універсальності категорії запобігання у контексті протидії адміністративним правопорушенням, К.Л. Бугайчук слушно зазначає, що термін «запобігання» доцільно застосовувати до окремих правопорушень (проступків) та їх груп. Запобігати можна тим правопорушенням, які ще не вчинені, але можуть бути вчинені. Тому про профілактику адміністративних проступків може йтися відповідно до всієї їх сукупності [26, с. 10].

З урахуванням зазначеного, під запобіганням військовим правопорушенням пропонуємо розуміти специфічний напрям діяльності держави та суспільства, що реалізується у військовій сфері, стосується військовослужбовців, і спрямований на упередження, усунення та нейтралізацію причин і умов, які можуть спричинити вчинення військовослужбовцями дисциплінарних, адміністративних та кримінальних правопорушень, а також на припинення вже розпочатих правопорушень, інших протиправних дій у середовищі військовослужбовців.

Запобігання військовим правопорушенням є окремим напрямом загальної політики запобігання правопорушенням, який, як і будь-який інший вид діяльності, має свою мету, цілі та принципи.

Мета запобігання військовим правопорушенням полягає у: а) обмеженні дії негативних соціальних явищ та процесів у середовищі військовослужбовців, усуненні причин та умов, що сприяють вчиненню ними правопорушень; б) нейтралізації негативного впливу мікросередовища, яке формує чи може формувати антисоціальну установку військовослужбовця, негативно впливати на його поведінку; в) здійсненні впливу на військовослужбовців, які за своїми морально-психологічними якостями здатні вчиняти правопорушення чи інші антисоціальні дії. *Цілями* запобігання військовим

правопорушенням є: а) досягнення у середовищі військовослужбовців стану неухильного виконання вимог законності, Дисциплінарного та військових статутів, формування високого рівня правової культури; б) зниження рівня правопорушень, інших проявів девіантної поведінки; в) збільшення ефективності управління військами, досягнення вищого рівня боєготовності та боєздатності військ (сил). До принципів запобігання військовим правопорушенням слід відносити принципи: а) верховенства права, законності; б) комплексного здійснення системи заходів (правових, політичних, соціально-економічних, інформаційних тощо) при дотриманні пріоритетності заходів превенції; в) невідворотності відповідальності за вчинення правопорушення; г) відкритості та прозорості; ґ) одноособовості прийняття рішення у визначених законом випадках; д) індивідуально-рівневого підходу, врахування доцільності обраних методів; е) об'єктивності, науковості, системності; є) аналізу та контролю ефективності.

Як зазначалося, систему запобігання військовим правопорушенням складають динамічні та статичні елементи, які взаємодіють у процесі реалізації суб'єктом запобігання його повноважень та операцій, спрямованих на здійснення впливу на волю та поведінку військовослужбовців, для виключення із сфери службових відносин військових правопорушень.

У межах теорії юридичної відповідальності військові правопорушення поділяються на дисциплінарні, адміністративні та кримінальні.

Під поняттям *військового дисциплінарного правопорушення* (військового дисциплінарного проступку) слід розуміти порушення (невиконання чи неналежне виконання) військовослужбовцем обов'язків, покладених на нього по службі законами України, військовими статутами та іншими нормативними актами органів військового управління, командирів і начальників, якщо у ньому немає ознак злочину [27, с. 166].

Під поняттям *військового адміністративного правопорушення* слід розуміти правопорушення, вчинене військовослужбовцем під час несення служби, яке тягне за собою адміністративну відповідальність, визначену главою 13-Б Кодексу України про адміністративні правопорушення. Обов'язковими елементами об'єктивної сторони складу військового адміністративного правопорушення є здійснення його у формі дії або бездіяльності та наявність суспільно небезпечних наслідків (передбачених адміністративно-деліктною нормою матеріальної чи нематеріальної шкоди).

Згідно КУпАП, військовими адміністративними правопорушеннями є: відмова від виконання законних вимог командира (начальника); самовільне залишення військової частини або місця служби; необережне знищення або пошкодження військового майна; зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем; перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень; бездіяльність військової влади; порушення правил несення бойового чергування; порушення правил несення прикордонної служби; порушення правил поведінки зі зброєю, а також речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення; розпивання алкогольних, слабоалкогольних напоїв або вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів [28]. Крім того, до військових адміністративних правопорушень відносять правопорушення, пов'язані з корупцією, такі як: порушення обмежень щодо одержання подарунків; порушення вимог фінансового контролю; порушення вимог щодо запобігання і урегулювання конфлікту інтересів; незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень; невжиття заходів щодо протидії корупції [29, с. 167].

Під *військовим кримінальним правопорушенням* слід розуміти неправомірні дії проти прийнятого (встановленого) в державі порядку несення або проходження військової служби та пов'язаних із цим відносин. Військові кримінальні правопорушення, які мають найбільшу суспільну небезпеку, та склад яких опосередковується змістом статей КК України, є злочинами.

Ознаки військових злочинів: 1) спеціальний об'єкт, яким є установлений порядок несення чи проходження військової служби, а також національна, державна безпека; 2) спеціальний суб'єкт, яким є військовослужбовці Збройних Сил України, інших державних органів, перелік яких надано у ч. 2 ст. 401 КК України, а також військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів; 3) кримінальна протиправність, якою є визнання діяння військовим злочином у разі його прямого передбачення у відповідному розділі 19 КК України.

Кримінальний кодекс України до військових кримінальних правопорушень відносить: злочини проти порядку підлеглості та військової честі (статті 402-406 КК України); злочини проти проходження військової служби (статті 407-409); злочини проти порядку користування військовим майном та його збереження (статті 410-414); злочини проти порядку експлуатації військової техніки (статті 415-417); злочини проти порядку несення бойового чергування та інших спеціальних служб (статті 418-421); злочини проти встановленого порядку збереження військової таємниці (ст. 422); військові посадові кримінальні правопорушення (статті 423-426); злочини проти порядку несення служби на полі бою та в районі військових дій (ст. 424-433).

У процесі аналізу військових кримінальних та військових адміністративних правопорушень наголошено, що серед кримінологів умови війни (воєнного стану) визнаються обтяжуючою обставиною для оцінки і кваліфікації протиправних дій. Так, К.М. Оробець [30], обґрунтовуючи суспільну небезпечність кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану, зазначає, що під час війни держава не може належним чином забезпечувати від посягань звичними засобами такі соціальні цінності, як життя людини, її здоров'я, недоторканність, честь, гідність, безпека. Відповідно, під час війни (воєнного стану) певні групи суспільних відносин (зокрема, відносини, які забезпечують основи національної безпеки України, життя, здоров'я, волю, честь, гідність, статеву свободу та статеву недоторканість особи, власність, установлений порядок несення військової служби, мир та безпеку людства, міжнародний правопорядок тощо), є особливо сприйнятливими для деструктивного впливу. Тому воєнний стан є обставиною, що обтяжує покарання за будь-який кримінальний злочин, крім випадків, коли суд приймає мотивоване рішення про неврахування цієї обставини, або остання вже виступає ознакою складу кримінального правопорушення (т. зв. «воєнні злочини»).

Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці» від 13 грудня 2022 року [31] посилено адміністративну та кримінальну відповідальність за порушення правил несення військової служби в мирний час, в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці та запроваджено можливість огляду військовослужбовців, військовозобов'язаних і резервістів під час проходження зборів на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння з використанням технічних засобів і тестів.

Зокрема, в частині адміністративної відповідальності: 1) збільшено строк арешту з утриманням на гауптвахті від десяти до п'ятнадцяти діб; 2) посилено відповідальність за: відмову від виконання законних вимог командира (начальника), як у мирний час, так і в особливий період; самовільне залишення військової частини або місця служби у мирний час і в особливий період; необережне знищення або пошкодження військового майна; зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем у мирний час і в особливий період; перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень; недбале ставлення до військової служби; бездіяльність військової влади; порушення правил несення бойового чергування і прикордонної служби; порушення правил поведіння зі зброєю, а також речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення; розпивання алкогольних, слабоалкогольних напоїв або вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їхніх аналогів.

Також Кодекс України про адміністративні правопорушення доповнено новою статтею 266-1, приписами якої передбачено можливість огляду військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів, а також військовослужбовців Збройних Сил України, щодо яких є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їхню увагу та швидкість реакції.

Що стосується посилення кримінальної відповідальності, то в КК України зміни міри покарання зазнала ч. 3. ст. 403 (невиконання наказу в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці), зокрема, щодо збільшення санкції. Принциповою зміною є те, що вчинення кримінального правопорушення за окремими військовими статтями (403, 405, 407, 408 та 429 КК) в умовах воєнного стану або бойовій обстановці тепер унеможлиблює застосування до підсудного більш м'якого покарання, ніж передбачено законом (ст. 69 КК), та звільнення від відбування покарання з випробуванням (більш відоме як умовне покарання) (ст. 75 КК).

Слід зазначити, що окремі види військових правопорушень, згідно чинного законодавства, залежно від фактичного складу об'єктивної сторони, можуть кваліфікуватися або як військове адміністративне, або як військове кримінальне правопорушення. Так, самовільне залишення військової частини, залежно від його тривалості, може каратися ст. 407 КК України та 17211 КУпАП: самовільне залишення військової частини військовослужбовцем на строк понад десять діб є кримінальним правопорушенням; на строк до десяти діб – адміністративним правопорушенням. Недбале ставлення до військової служби є злочином, якщо таке діяння заподіяло істотну шкоду або тяжкі наслідки, а якщо тяжких наслідків не заподіяно, таке діяння є адміністративним правопорушенням (ст. 425 КК України та ст. 172-15 КУпАП).

Шкідливими суспільними наслідками вчинення військових правопорушень, крім безпосередньої шкоди, є: а) послаблення військового правопорядку та військової дисципліни; б) зменшення авторитету закону; в) порушення прав інших суб'єктів правового спілкування. А в умовах війни такими наслідками також є: в) послаблення принципів і порядку військового управління, створення прямої загрози стану боєготовності та боєздатності військових підрозділів.

Поділ військових правопорушень на проаналізовані категорії, крім усього іншого, має особливу важливість для організації та здійснення запобіжної діяльності.

Якщо розглядати запобігання військовим правопорушенням як окремий (специфічний) напрям діяльності, що реалізується у специфічній сфері суспільних відносин (відносин з приводу реалізації військової служби) та стосовно специфічної групи суб'єктів (військовослужбовців та прирівняних до них категорій), виникає можливість розкриття системи її особливих зав'язків із кримінологічними характеристиками виділених правопорушень. Специфіка таких зав'язків обумовлена тим, що, по-перше, зміст такої діяльності полягає у попереджувальному впливові на визначене коло суб'єктів (військовослужбовців); по-друге, реалізується, переважно, у межах специфічних (службових) відносин, за допомогою як загальних, так і специфічних засобів; по-третє, має на меті недопущення здійснення спеціальної категорії правопорушень – військових. Відтак, аналіз системи запобігання військовим правопорушенням, має передбачати існування, як мінімум, трьох категорій особливих зв'язків, пов'язаних із: а) особливостями об'єкта криміногенного впливу; б) особливостями засобів і форм його здійснення; в) особливостями правового статусу суб'єктів реалізації.

Отже, військові правопорушення, не будучи безпосереднім елементом системи запобігання, належать до категорії, яка опосередковує мету запобіжних заходів, а саме – є тим предметом, сукупну і окрему кількість яких планується зменшити.

Висновки і пропозиції для подальшого обговорення.

1. Під поняттям запобігання військовим правопорушенням слід розуміти специфічний напрям діяльності держави та суспільства, що реалізується у військовій сфері, стосується військовослужбовців, і спрямована на упередження, усунення та нейтралізацію причин і умов, які можуть спричинити вчинення військовослужбовцями дисциплінарних, адміністративних та кримінальних правопорушень, а також на припинення вже розпочатих правопорушень, інших протиправних дій у середовищі військовослужбовців.

2. Запобігання військовим правопорушенням, в умовах безпрецедентних військово-політичних викликів, які стоять наразі перед Силами оборони України, є однією із передумов досягнення такого рівня управління військовими підрозділами, який би найкращим чином забезпечив виконання поставлених перед Силами оборони завдань оборони і захисту України, забезпечення її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності державних кордонів.

3. Мета запобігання військовим правопорушенням полягає у обмеженні дії негативних соціальних явищ та процесів у середовищі військовослужбовців, усуненні причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень; нейтралізації негативного впливу мікросередовища, яке формує чи може формувати антисоціальну установку військовослужбовця, негативно впливати на його поведінку; здійсненні впливу на військовослужбовців, які за своїми морально-психологічними якостями здатні вчиняти правопорушення чи інші антисоціальні дії.

4. Систему військових правопорушень складають військові дисциплінарні, військові адміністративні, військові кримінальні правопорушення. Військове дисциплінарне правопорушення – порушення (невиконання чи неналежне виконання) військовослужбовцем обов'язків, покладених на нього по службі законами України, військовими статутами та іншими нормативними актами органів військового управління, командирів і начальників, якщо у ньому немає ознак злочину. Військове адміністративне правопорушення – це правопорушення, вчинене військовослужбовцем під час несення служби, яке тягне за собою адміністративну відповідальність, визначену главою 13-Б Кодексу України про адміністративні правопорушення. Військове кримінальне правопорушення – це неправомірні дії проти прийнятого (встановленого) в державі порядку несення або проходження військової служби та пов'язаних із цим відносин. Військові кримінальні правопорушення, які мають найбільшу суспільну небезпеку, та склад яких опосередковується змістом статей розділу 19 Кримінального кодексу України, визначаються як злочин.

5. У системі запобігання військовим правопорушенням функціонує, як мінімум, три категорії особливих зв'язків. А саме, це зв'язки, пов'язані з особливостями: а) об'єкта криміногенного впливу; б) засобів і форм його здійснення; в) правового статусу суб'єктів реалізації. Військові правопорушення, не будучи безпосереднім елементом системи запобігання, належать до категорії, яка опосередковує мету запобіжних заходів, а саме – є тим предметом, сукупну і окрему кількість яких планується зменшити.

Подальше удосконалення теоретичних засад запобіганням військовим правопорушенням пов'язуємо із вивченням інституційних складових механізму його реалізації, що, у підсумку, має сприяти ефективному виконанню Силами оборони завдань щодо здійснення оборони і захисту України, стримування збройної агресії російської федерації проти України, відсічі їй.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Віктимологія: навч. посіб. / В.В. Голіна та ін.; за ред. В.В. Голіни, Б.М. Головкина. Харків : Право, 2017. 308 с.
2. Голіна В.В. Попередження злочинності: лекція. Харків: Укр. юрид. акад., 1994. 40 с.
3. Голіна В.В. Об'єкт громадського запобіжного впливу у сфері протидії злочинності. *Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр.* Харків, 2015. Вип. 29. 332 с.
4. Голіна В.В. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2011. 120 с.
5. Кримінологія: підручник / Б.М. Головкин, В.В. Голіна, О.В. Лисодєд та ін.; за ред. Б.М. Головкина. Харків: Право, 2020. 384 с.
6. Дембіцька С.Л. Профілактика правопорушень як спосіб встановлення та зміцнення правопорядку в суспільстві. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 2. Т. 1. С. 107–110.
7. Профілактика злочинів: підручник / О.М. Джужа, В.В. Василевич, О.Ф. Гіда та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.М. Джужи. К.: Атіка, 2011. 720 с.
8. Іванов Ю.Ф. Кримінологія: навч. посіб. Київ: Вид-во ПАЛИВОДА А.В., 2006. 264 с.
9. Литвинов О.М. Функціональні аспекти профілактики злочинів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2010. № 2. С. 26–28.
10. Литвинов О.М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні: монографія. Харків: Вид-во ХНУВС, 2008. 446 с.
11. Лукашевич С.Ю. Моделювання трендів злочинності. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2018. № 3. С. 103–111.
12. Лукашевич С.Ю. Наукові підходи до визначення сутності об'єкта запобігання злочинності. *Форум права*. 2017. № 3. С. 109–113.
13. Лукашевич С.Ю. Системно-функціональне значення визначення об'єкта запобігання злочинності. *Вісник Кримінологічної асоціації України: зб. наук. пр.* Харків: ХНУВС, 2017. № 3 (17). 252 с.
14. Градецький А.В. Детермінанти злочинності серед особового складу військовослужбовців НГУ та заходи її запобігання. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2020. № 1 (67). Т. 2. С. 65–70.
15. Колодяжний М.Г. Військові злочини в Україні: детермінація та запобігання. *Вісник Національної академії правових наук України: зб. наук. пр.* Харків, 2013. № 4. С. 191–197.
16. Військові злочини: характеристика, методика розслідування та запобігання : посіб. / за заг. ред. В. Матвійчука. Київ : Дакор, 2023. 452 с.
17. Стехін Т.О. Ключові аспекти проваджень у справах про військові адміністративні правопорушення під час воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 402–405.
18. Туркот М.С. Детермінанти військової злочинності. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 3. С. 19–23.
19. Бакун В.І. Проблемні питання індивідуального попередження злочинів у Збройних Силах України. *Юридична наука*. 2013. № 7. С. 36–44.
20. Дмитренко Н.А. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинності у Збройних Силах України: дис. ... д-ра філософії (081 Право). Харків; Одеса, 2020. 235 с.
21. Дмитренко Н.М. Протидія правопорушенням військовослужбовців: досвід зарубіжних країн. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2020. № 1 (41). С. 110–113.
22. Дмитренко Н.М. Особливості профілактики та попередження окремих груп злочинів у Збройних Силах України. *Право та державне управління*. 2029. № 4. С. 101–105.
23. Пузиревський Є.Б. Кримінологічний аналіз і запобігання військовим злочинам: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2011. 22 с.
24. Лукашевич С.Ю. Об'єкти та суб'єкти запобігання у кримінології та правоохоронній діяльності. *Publishing House «Baltija Publishing»*. С. 188–213. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-185-5-6>.
25. Кантор Н.Ю. Адміністративно-правовий механізм запобігання правопорушенням у сфері економіки як основа забезпечення економічної стабільності держави. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2015. № 824. С. 39–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_824_9.
26. Бугайчук К.Л. Адміністративні проступки: сутність та організаційно-правові заходи їх профілактики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Харків, 2002. 19 с.
27. Шарпицька В.К. Особливості дисциплінарної відповідальності військовослужбовців. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 6. Т. 2. С. 165–168.

28. Глава 13-Б Кодексу України про адміністративні правопорушення (статті 1–212-24): Закон від 07.12.1984 № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 10.12.2024).
29. Ткаченко О.Г., Олійник В.С., Клименко С.В. Адміністративна відповідальність військовослужбовців за військові правопорушення. *Науковий вісник Херсонського державного ун-ту. Серія: Юридичні науки*. 2015. № 3 (2). С. 164–167.
30. Оробець К.М. Кримінальні правопорушення, вчинені в умовах воєнного стану: суспільна небезпечність та законодавче закріплення. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: sci. monogr.* Riga, 2022. С. 1240–1246. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-155>.
31. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2839–ІХ. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2023. № 56. Ст. 165. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2839-20#Text> (дата звернення: 15.12.2024).